

STORTINGET

Representantforslag 189 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Ingvild Kjerkol og Nicholas Wilkinson

Dokument 8:189 S (2017–2018)

**Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Olaug V. Bollestad, Ingvild Kjerkol og Nicholas
Wilkinson om endringer i tobakksskadeloven**

Til Stortinget

Bakgrunn

Mål om 30 pst. reduksjon i tobakksbruk

Forslagsstillerne viser til at de vedtatte overordnede målene for folkehelsepolitikken er at Norge skal være blant de tre landene i verden som har høyest levealder, at befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse, trivsel og reduserte sosiale helseforskjeller, og at det skal skapes et samfunn som fremmer helse i hele befolkningen. Norge har sluttet seg til Verdens helseorganisasjons mål om å redusere for tidlig død av ikke-smittsomme sykdommer (NCD), som hjerte- og karsykdommer, diabetes, kols og kreft, med 25 pst. innen 2025. Delmålet for NCD under bærekraftsagendaen forsterker dette til en reduksjon på 1/3 innen 2030. Norge skal bidra til oppnåelsen av dette målet med tiltak knyttet til de fire felles risikofaktorene tobakk, alkohol, usunt kosthold og fysisk inaktivitet.

Forslagsstillerne viser videre til at Stortinget har lagt disse globale målene til grunn for utviklingen av den nasjonale folkehelsepolitikken:

- Stoppe veksten i diabetes og overvekt
- Minst 10 pst. reduksjon av skadelig bruk av alkohol
- 10 pst. reduksjon av forekomst av utilstrekkelig fysisk aktivitet
- 30 pst. reduksjon i forekomst av tobakksforbruk

- 25 pst. reduksjon av forekomst av høyt blodtrykk
- 30 pst. reduksjon i gjennomsnittlig inntak av salt eller natrium

Det er bred enighet om at det er svært viktig med tobakksforebyggende tiltak. Tobakksbruk er den enkeltfaktoren som bidrar mest til for tidlig død og sosiale forskjeller i befolkningen. Forslagsstillerne mener det trengs tydelige mål og tiltak som bidrar til å redusere daglig røykende i befolkningen, som kan bidra til at barn og unge i Norge ikke starter med tobakksbruk, og som i større grad skjermer befolkningen fra passiv røyking.

Nasjonal strategi for tobakksforebygging

Forslagsstillerne viser til at «En framtid uten tobakk – Nasjonal strategi for arbeidet mot tobakkskader 2013–2016» ble utvidet til 2017, og at regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2018 varslet at Helse- og omsorgsdepartementet vil videreføre innsatsen gjennom en ny strategi fra 2018.

Forslagsstillerne mener det er svært viktig at den nasjonale strategien kommer på plass raskt, og at den inneholder nye og effektive tiltak for redusert tobakksbruk og økt skjerming fra passiv røyking.

Den nasjonale tobakksstrategien (2013–2017) har gjennom en helhetlig politikk gitt gode resultater for folkehelsen. Viktige tiltak i perioden har vært innføring av standardiserte tobakkspakninger og en ny registrerings- og tilsynsordning for tobakksalg. Strategien har med god margin nådd målet om redusert ungdomsrøyking, og snusbruken er redusert blant unge menn. Lovrestriksjoner, høye avgifter, massemediakampanjer og hjelp til tobakksavvenning er strategier som har gitt gode resultater.

Standardiserte tobakkspakninger vil over tid kunne få stor effekt på oppstart av tobakksbruk blant unge. En ny registrerings- og tilsynsordning for tobakksalg er vedtatt, og det er gjort en rekke endringer i tobaksskadeloven for å gjennomføre EUs nye tobakksdirektiv. Målene om redusert tobakksbruk blant voksne er ikke oppnådd, mens målet om redusert røyking blant gravide er nådd.

I Norge har man en ungdomsgenerasjon som røyker stadig mindre, men det siste tiåret har det vært en dramatisk økning i snusbruk blant unge. Før var snus ofte en vei ut av røykingen, men nå er det blitt en vei inn i tobakksavhengigheten. Det er helt avgjørende at effektive tiltak settes inn for å hindre at en ny generasjon blir avhengig av tobakk.

Målet er å hindre at barn og unge begynner å røyke og snuse, at de som allerede bruker tobakk, skal få hjelp til å slutte, og at befolkningen skal beskyttes mot tobaksskader som følge av passiv røyking.

«Røykeloven»

Norge var et av de første landene som fikk en egen tobaksskadelov (lov 9. mars 1973 om vern mot tobaksskader). Tobaksskadeloven regulerer salg og bruk av tobakksvarer. Aldersgrensen er 18 år for kjøp og salg av tobakksvarer, det er totalforbud mot alle former for tobakksreklame, påbud om helseadvarsler på tobakspakkene, forbud mot synlig oppstilling av tobakksvarer på utsalgssteder og røykeforbud (med visse unntak) på arbeidsplasser, institusjoner, serveringssteder samt lokaler og transportmidler hvor alle har adgang. Særlig reklameforbudet spilte en viktig rolle for tobakksforebyggingens suksess de første årene. De senere årene har røykeforbudene som ble innført i 1988 (arbeidsplasser, lokaler og transportmidler hvor allmennheten har adgang) og 2004 (serveringssteder), hatt stor betydning for folks holdninger til røyking og for nedgangen i røyketallene.

Lov om vern mot tobaksskader (tobaksskadeloven) har bestemmelser som sier hvor det er forbudt å røyke. Disse omtales av mange som «røykeloven». Det er forbudt å røyke i lokaler og transportmidler hvor allmennheten har adgang, og fra 1. juli 2017 gjelder dette også bruk av e-sigaretter, både med og uten nikotin. Det samme gjelder i møterom, arbeidslokaler og institusjoner. Utendørs inngangspartier til helseinstitusjoner og offentlige virksomheter skal også være røykfrie. Tobaksskadeloven har også en egen bestemmelse om barns rett til et røykfritt miljø. Røykeloven regulerer i hovedsak ikke røyking i private hjem, for eksempel naborøyking.

Til tross for et godt lovgrunnlag er det en vedvarende diskusjon i hvor stor grad og med hvilken rett myndighetene bør innskrenke enkeltmenneskers mulighet til å røyke.

Forslagsstillerne mener det er tungtveiende legitimitetsgrunner for myndighetenes rett til å bruke lover og regler for å begrense tobakksbruk:

1. Omfanget av helseskader.
Verdens helseorganisasjon har fastslått at røyking er den viktigste risikofaktoren for både tidlig død og tap av friske leveår i høyinntektsland som Norge.
2. Valget om røyking tas av umyndige personer med misoppfatninger om risiko.
De fleste begynner å røyke tidlig i livet. Over 70 pst. røykedebuterer før fylte 20 år og over 50 pst. før de er 18 år. Over 80 pst. av røykerne angrer senere på at de begynte å røyke. Barn og unge har som regel sterke misoppfatninger om helserisikoen, og unge røykere undervurderer muligheten for at de selv vil bli avhengig av nikotin.
3. Friheten til å avbryte er begrenset av avhengighet.
Unge røykere viser tegn på avhengighet allerede etter noen få ukers røyking. I en undersøkelse av trønderungdom (NTNU Ung-HUNT 2011) var det svært få eksperimentrøykere som klarte å opprettholde et lavt forbruk over tid. De fleste gikk over til å bli dagligrøykere. Friheten til å velge mellom å fortsette eller å slutte er med andre ord kraftig begrenset av en avhengighet som både kan være fysiologisk og psykologisk.
4. Røyking rammer uskyldig tredjeperson.
Røyking går ut over andre. Passiv røyking kan føre til alvorlige helsekonsekvenser. Det er de yngste som i størst grad utsettes for passiv røyking. Røyking har dessuten en rekke negative konsekvenser som utgifter til behandling, branner osv. som fellesskapet bekoster.

Nye tiltak

Forslagsstillerne viser til at den nasjonale strategien inneholder mål om å gjøre flere arenaer i samfunnet tobakksfrie og styrke vernet mot passiv røyking. Strategien sier at lovverket kontinuerlig skal videreutvikles i lys av ny kunnskap, internasjonale erfaringer og for å følge opp tobakskonvensjonen.

Forslagsstillerne viser til at den svenske regjeringen er i ferd med å utforme et lovforslag basert på utredningen SOU 2016:14 En översyn av tobakslagen – Nya steg mot ett minskat tobaksbruk. I lagrådsremissen foreslås det en rekke tiltak som har som formål å minske bruken av tobakk og å motvirke illegal handel med tobakk. Bakgrunnen og begrunnelsen for forslagene er gjennomgående de samme: de tobakkspolitiske målsettingene, herunder målet om ytterligere å redusere den passive røykingen.

Forslagsstillerne mener det er behov for ytterligere intensivering av arbeidet for å nå målet om 30 pst. reduksjon i tobakksforbruk i Norge. Da er det svært viktig at den nasjonale strategien kommer på plass raskt, og at

den inneholder nye og effektive tiltak for redusert tobakksbruk og økt skjerming fra passiv røyking. Forslagsstillerne mener det må vurderes om ikke også Norges lovgivning nå bør strammes inn ytterligere for å hindre at en ny generasjon blir avhengig av tobakk, og for at befolkningen i større grad enn i dag skal beskyttes mot tobakksskader som følge av passiv røyking.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om endringer i tobakksskadeloven med mål om å hindre at en ny generasjon blir avhengig av tobakk, og mål om å gjøre flere arenaer i samfunnet tobakksfrie og å styrke vernet mot passiv røyking.

5. april 2018

Olaug V. Bollestad

Ingvild Kjerkol

Nicholas Wilkinson

